References (transliterated): 1. Blonskiy P.P. *Izbrannyie pedagogicheskie i psihologicheskie sochineniya* [Selected pedagogical and psychological writings]. Moscow, 1979. 694 p. **2.** Bueva L.P. *Sotsialnaya sreda i soznanie lichnosti* [The social environment and the consciousness of the individual]. Moscow, MGU, 1968. 267 p. **3.** Dyurkgeym E. *Sotsiologiya. Ee predmet, metod, prednaznachenie* [Sociology. Its subject, method, purpose]. Moscow, Kanon, 1995. 352 p. **4.** Kapterev P.F. *Pedagogicheskaya psihologiya* [Pedagogical psychology]. SPb, Zemlya, 1914. 489 p. **5.** Mid M. *Kultura i mir detstva* [Culture and the world of childhood]. Moscow, Nauka, 1988. 429 p. **6.** Tard G. *Sotsialnyie etyudy* [The social studies]. SPb., 1902. pp. 6–11.

Надійшла (received) 21.11.2017

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Процес соціалізації особистості та його вплив на професійно-спрямований розвиток / К. О. Ібрагімова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 82–85. – Бібліогр. : 6 назв. – ISSN 2227-6890.

Процесс социализации личности и его влияние на профессионально-направленное развитие / К. О. Ибрагимова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 82–85. – Бібліогр. : 6 назв. – ISSN 2227-6890.

Process of socialization of personality and his influence on the professionally-directed development / K. O. Ibrahimova // Bulletin of NTU "KhPI". Series : Actual problems of Ukrainian society development. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – No. 52 (1273). – P. 82–85. – Bibliogr. : 6. – ISSN 2227-6890.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Ібрагімова Карина Отеллівна – к.пед.н., Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», асистент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. акад.І.А.Зязюна; тел.: 050–773–35–57; e-mail: karinaotellovna@gmail.com.

Ибрагимова Карина Отелловна – к.пед.наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», ассистент кафедры педагогики и психологии управления социальными системами им. акад. И. А. Зязюна; тел.: 050–773–35–57; e-mail: karinaotellovna@gmail.com.

Ibrahimova Karyna – Ph.D (Pedagogy), National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Assistant at Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I. Zyazyun; tel.: 050–773–35–57; e-mail: karinaotellovna@gmail.com.

УДК 796.011.1-378.034

О. В. ЮШКО, Н. Ю. БОРЕЙКО, Л. Л. АЗАРЕНКОВА

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті висвітлюється проблеми духовності особистості, визначаються її теоретичні засади, аналізуються ключові поняття «духовно-моральні цінності», «педагогічні умови», визначено позитивний вплив занять фізичною культурою та спортом на формування особистості, презентуються результати експериментальної роботи щодо розробки педагогічних умов формування у студентів духовно-моральних цінностей на заняттях фізичним вихованням, визначені рівні та критерії сформованості духовно-моральних цінностей.

Ключові слова: духовно-моральні цінності, студенти, педагогічні умови, фізична культура, фізичне виховання.

В статье освещается проблемы духовности личности, определяются его теоретические основы, анализируются ключевые понятия «духовно-нравственные ценности», «педагогические условия», определено положительное влияние занятий физической культурой и спортом на формирование личности, представляются результаты экспериментальной работы по разработке педагогических условий формирования у студентов духовно-нравственных ценностей на занятиях физическим воспитанием, определенны уровни и критерии сформированности духовно-нравственных ценностей.

Ключевые слова: духовно-нравственные ценности, студенты, педагогические условия, физическая культура, физическое воспитание.

The article deals with the problem of the spirituality of the individual, determines its theoretical principles, analyzes the key concepts of "spiritual and moral values", "pedagogical conditions", determines the positive influence of physical culture and sport on the formation of the individual, presents the results of experimental work on the development of pedagogical conditions for the formation of students spiritual and moral values in physical education classes, defined levels and criteria for the formation of spiritual and moral values. For the effective practical realization of the process of formation of spiritual and moral values among students in the classes of physical education, several pedagogical conditions were distinguished. The teacher, with a personal example, contributes to the cultivation of spiritual and moral values. In physical education classes, the teacher should include in the content components that contribute to the formation of motivation and moral consciousness. The system of formation of spiritual and moral values should include various active forms, innovative methods and means. Organization of events requiring the application of the acquired knowledge and skills. Creation of a pedagogically comfortable educational environment.

Keywords: spiritual and moral values, students, pedagogical conditions, physical culture, physical education.

Вступ. Культурні та моральні цінності являють собою головні мотиви життєдіяльності кожної людини, забезпечують інтеграцію людей, а найважливішою умовою сталого суспільства є наявність, збереження

© О. В. Юшко, Н. Ю. Борейко, Л. Л. Азаренкова, 2017

та розвиток системи культурних та духовних цінностей.

Бурхливий розвиток в політичному, економічному, технічному житті сучасної України призводить до змін в ідеалах, цінностях, вчинках людей. Пріоритети економічного благополуччя людини стали головними в останній час для українського суспільства, а саме молоді, тобто для багатьох головними пріоритетами у житті стають гроші та сенсом життя в споживанні – їжі, одягу, прикрас, розваг та інше. Деморалізація української молоді сприяє присутності у неї таких аморальних якостей, як пасивність, байдужість, жорстокість, агресія. Через це в останні роки проблема духовно-морального виховання молоді все частіше привертає увагу філософів, педагогів, психологів.

Одним із можливих шляхів вирішення проблеми збагачення духовно-моральних цінностей молоді є використання засобів фізичної культури та спорту. На сьогодні фізична культура та спорт має великий потенціал для їх формування.

Через те що фізична культура ускладняється, але при цьому стає різноманітною та цікавішою збільшується активний інтерес до неї у більшій кількості молодих людей. А, значить, частка впливу фізичної культури та спорту на становлення особистих якостей та формування духовно-моральних цінностей людини може постійно зростати.

Проаналізувавши теоретичні дослідження та практику організації фізичної культури молоді дозволили виявити деякі суперечності між:

- прагненням українського суспільства у підвищенні рівня духовно-моральних цінностей молоді та відсутністю у вищих навчальних закладах необхідних педагогічних умов, які спонукають студентів до духовно-моральної досконалості;

- необхідністю включення в систему фізичного виховання студентів нових методів, засобів, змісту і застарілими стереотипами організації його у вищих навчальних закладах.

Таким чином, визначено, що проблема формування духовно моральних цінностей студентів на заняттях фізичного виховання потребує свого вирішення.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Дослідженнями сутності загальнолюдських цінностей, духовної культури особистості, її зв'язків з різними видами людської діяльності розробляли наступні науковці: М. Бахтін, М. Бердяєв, В. Соловйов, В. Розанов, Е. Жильсон, Е. Кассирер, Д. Тичин, Х. Ортега-і-Гассет, П. Тейяр де Шарден, С. Франк та ін. Проблемою формування духовно-моральних цінностей у студентів займалися О. Олексюк, О. Семашко, Б. Нагорного, В. Яковенко, Д. Чернилевського та інші. Теоретичним вивченням значущості формування духовно-морально цінностей особистості у ВНЗ здійснили Н. Асташова, І. Бех, Є. Бондаревська, М. Боришевський, В. Жуковський, І. Зязюн, М. Каган, М. Лещенко, О. Отич, А. Осіпцов, Г. Сагач, О. Рудницька, О. Сухомлинська, Г. Шевченко та ін.

Метою цього дослідження є виявлення основних педагогічних умов формування духовно-моральних цінностей у студентів на заняттях фізичного виховання.

Завдання: У дослідженні вивчались теоретичні засади духовно моральних цінностей молоді, вплив фізичного виховання на формування цінностей, визначався рівень сформованості духовно моральних цінностей студентів НТУ «ХПІ».

Матеріали і результати дослідження. Розгляд поняття «духовно-моральні цінності» не втрачало своєї актуальності у всі періоди історії та зараз має велике значення. Поняття «цінність» в науці тлумачиться як будь-яке матеріальне або ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе. У філософії виокремлено певний розділ – аксіологія.

В філософії аналіз категорії «цінність» дозволив визначити особливості її розуміння та формування в різні часи. Науковці епохи Просвітництва доводили, що лише на основі ціннісних орієнтацій справедливого суспільства можна формувати духовні потреби людини, і на їх основі індивідуальні духовно-моральні ціннісні судження. Німецьки філософи (Гегель, Кант, Фіхте, Шелінг) стверджували, що моральні, духовні цінності притаманні тільки душі (внутрішньому світу) людини. Велика кількість вчених-філософів (В. Соловйов, В. Вернадський, Д. Чижевський, К. Ясперс, М. Хайдеггер, Ж.П. Сартр, Ортега-і-Гассет та інші), визначали, що проблема духовного життя завжди пов'язана з особистістю.

С. Анісімов, В. Біблер, А. Лосєв та інші розглядали проблему цінностей у контексті цивілізаційних, історичних процесів, на основі яких виникають загальнолюдські цінності.

Науковці розглядають «моральність», як сукупність цінностей і норм, які орієнтують людей вчиняти відповідно до прийнятих у конкретному суспільстві уявлень про добро і зло. Таким чином, моральність є одним з найважливіших і суттєвих чинників суспільного життя, суспільного розвитку та історичного прогресу.

На основі аналізу філософських досліджень визначено поняття «духовно-моральні цінності», як внутрішні, світоглядні переконання, що визначають рівень розвитку культури та вихованості людини, які базуються на моральних нормах виокремлених у певних груп людей.

На формування цінностей особистості впливають усі сфери людського життя. Фізична культура має великий культурний потенціал і є невід'ємною частиною загальної культури. Результат особистісного осмислення та вироблення уявлень, відносин, переконань з фізичної досконалості являє собою фізичну культуру особистості. Фізична культура об'єднує структуру цінностей, самосвідомості, самопізнання та самоставлення. На цьому формується Я-концепція особистості, формується її розвиток, культурна поведінка діяльності в різних сферах життя. Через свою різноманітність фізична культура охоплює усі властивості, якості, орієнтації, особистості, які дозволяють їй бути гармонічною у культурі суспільства, вирішувати суперечності між природним та штучним, працею та відпочинком, духовним та фізичним. Досягаючи гармонії через фізичну культуру людина надає собі стійкість, надійність, впевненість, бере участь в суспільному житті та інше.

Виходячи з народного прислів'я «В здоровому тілі – здоровий дух» стверджується, що фізична культура має велике духовне навантаження. Засновник сучасних Олімпійських ігор, П'єр де Кубертен стверджував, що найважливіше значення спорту, що спорт є «школою духовного благородства та моральної чистоти». В спорті поряд з фізичними якостями формуються й усі особистісні (сумлінність, чесність, гідність, дисциплінованість, витривалість, стійкість, командний дух, повага до суперника, сміливість та інші), а також характер, сила волі, совість. При цьому, кожен з видів спорту має своє особистості у вихованні спортсменів. Наприклад, заняття з плавання розвиває в людині працьовитість, рішучість, впевненість в собі, цілеспрямованість, дисциплінованість, повагу до суперників, витривалість, любов до водних видів спорту, невпинне прагнення до удосконалення та інше.

Таким чином, завдання формування духовно-моральних цінностей на заняттях фізичного виховання повинно забезпечуватись у вищій школі. Процес формування духовно-моральних цінностей полягає у володінні студентами знаннями з теорії та практики фізичної культури та спорту, а саме методики виконання фізичних вправ, правил поведінки .на тренуваннях та змаганнях, правил виду спорту, техніки безпеки, вміння контролювати свій стан, надавати першу медичну допомогу, правил проведення змагань та спортивних свят, історії фізичної культури. Потім перетворення цих знань у переконання, основи поведінки.

Система формування духовно моральних цінностей включає наступні компоненти: студент, викладач, мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми, результат.

За аналізом досліджень науковців-педагогів до методів виховання морально-духових цінностей належить загально відомі педагогічні методи; роз'яснення, бесіда, лекція, діалогове спілкування, метод прикладу, педагогічні вимоги, громадська думка, привчання, доручення, а також заохочення та покарання. Усі ці методи можливо широко використовувати на заняттях фізичного виховання. Основними засобами в системі є фізичні вправи. Формами є практичні заняття, змагання.

З метою практичної реалізації визначеної системи формування духовно-моральних цінностей, які забезпечать ефективне функціонування виховного процесу. Обґрунтуванню і впровадженню педагогічних умов присвячено багато праць з проблем вищої освіти проте педагогічні умови формування духовно-моральних цінностей на заняттях фізичного виховання не були предметом дослідження і потребують наукового розгляду.

Системний аналіз психолого-педагогічної, філософської, методичної та літератури дає можливість розглядати категорію «умови» як складову будь-якого процесу. Лексичне значення поняття «умови» – обставини, де щось відбувається, робиться , твориться.

В педагогіці спеціальна визначають термін «педагогічні умови», як певну обставину, що впливає (позитивно або негативно) на формування педагогічної системи. Виходячи з цих визначень можна дійти висновку, що педагогічні умови як предмет педагогічного дослідження – це спеціально організовані в педагогічному процесі обставини, які полягають у відокремлені пріоритетів серед компонентів педагогічної системи, важливих для об'єкта досліджень. Зокрема нашому дослідженню – це чинники, що ефективно вплинуть на практичну організацію процесу формування духовно-моральних цінностей для студентів на заняттях фізичного виховання.

П. Підкасистий педагогічні умови поділяє на дві групи:

1. Внутрішні (індивідуальні) – індивідуальні властивості студента (інтерес, мотивація, цінності, характер, досвід, фізичну підготовленість та інше).

2. Зовнішні – державна політика, відносини викладача та студента та інше.

Для ефективної практичної реалізації процесу формування духовно-моральних цінностей у студентів на заняттях фізичного виховання було виокремлено декілька педагогічних умов;

Викладач особистим прикладом сприяє вихованню духовно-моральних цінностей.

На заняттях фізичного виховання викладач має включати до змісту компоненти, що сприяють формуванню мотивації та моральної свідомості.

Система формування духовно-моральних цінностей повинна включати різноманітні активні форми, інноваційні методи та засоби.

Організація заходів, які потребують застосування отриманих знань та вмінь.

Створення педагогічно комфортного виховного середовища.

Усі ці умови були впровадженні у навчально-виховний процес на заняттях фізичного виховання НТУ «ХПІ».

Перша умова – вплив особистості педагог на особистість студента. При цьому викладач дотримається позиції рівноправності по відношенню до студентів (взаємоповага). Для формування духовно-моральних цінностей найважливішим є поведінка викладача та його зовнішність. Власним прикладом він впливає на дотримання здорового способу життя, бажання займатись фізичними вправами, досягнення поставлених цілей особистістю та інше.

Перша умова – вплив особистості педагог на особистість студента. При цьому викладач дотримається позиції рівноправності по відношенню до студентів (взаємоповага). Для формування духовно-моральних цінностей найважливішим є поведінка викладача та його зовнішність. Власним прикладом він впливає на дотримання здорового способу життя, бажання займатись фізичними вправами, досягнення поставлених цілей особистістю та інше.

Друга умова, на заняттях фізичного виховання поряд із метою фізичного вдосконалення ставиться завдання сформувати духовно-моральні цінності (повага до себе та інших, впевненість в собі, довіра, цілеспрямованість та інше). Для вирішення цих завдань необхідно надавати знання та формувати навички їх прояву, тобто поряд з практичними заняттями додаються теоретичні та широко використовуються змагальні вправи. Для того аби знання стали навичками – були моральною свідомістю особистості, студенти повинні розуміти переваги дотримання цих знань та

бажати їх виконувати. З цією метою на заняттях та після них студентів потрібно заохочувати (позитивне ставлення, довірливі стосунки, високе оцінювання, суспільна повага та інше) – створювати внутрішню мотивацію у студентів.

Третя умова, аналіз практичної організації фізичного виховання у вищій школі показав, що великий відсоток (95%) викладачів використовують в навчальному процесі лише практичні заняття та традиційні фізичні вправи, з метою тільки розвитку фізичних якостей Для формування духовно-моральних цінностей у студентів необхідно впроваджувати нові активні форми – діалогове спілкування, диспути, бесіди на морально-етичні теми, приводити приклади з життя відомих, успішних, морально вдосконалених спортсменів, висувати моральні педагогічні вимоги, привчати бути відповідальними, ввічливими, поважними до інших, широко використовувати заохочення (відзнаки, грамоти, статті, премії) та покарання(низька оцінка, негативна думка), проводити консультації та багато змагальних заходів. Також важливо постійно поповнювати арсенал фізичних вправ із різних видів спорту. Наприклад, найкраще для формування командного духу, поваги до інших, толерантності, справедливості, чесності застосувати командні види спорту.

Четверта умова, для застосування отриманих морально-духовних знань необхідно студента залучати у навчально-виховному процесі фізичного виховання, як помічника, викладача, інструктора з фізичного виховання, суддю, діючого спортсмена.

П’ята умова, створення педагогічно комфортного виховного середовища передбачає індивідуальний підхід до кожного студента, гуманне взаємовідношення між викладачем та студентом, членами спортивної команди.

Були визначені рівні та критерії сформованості духовно-моральних цінностей студентів: високий, середній, низький.

Під «високим рівнем» визначено такий рівень ставлення, розуміння та поведінки студента, коли знання глибокі, сформовані переконання вчинки свідомі, стійкі в будь-яких ситуаціях і відповідають прийнятим моральним нормам, виявляється воля, відповідальність, цілеспрямованість у подоланні труднощів, не потребує сторонньої допомоги в прийняті будь-яких рішень, відношення з іншими людьми доброзичливі.

Студенти «середнього рівня» мають поверхні знання, менш активні, особливо в ускладнених ситуаціях, відчувають острах перед самостійним прийняттям рішення.

У понятті «низький рівень» ми визначено такий рівень ставлення, розуміння та поведінки студента, коли знання не глибокі (поверхні), не сформовані переконання, вчинки спонтанні, студенти не активні, не відповідальні, проявляють байдужість, регулятори моральної поведінки у студента ще не сформовані.

Дослідження рівня сформованості духовно-моральних цінностей студентів НТУ «ХПІ» включала комплекс методик, які доповнювали одна одну і бесіди. В їх число входила діагностична методика «Ціннісні Орієнтації» М. Рокича, методика діагностики «Ставлення до життєвих цінностей. В дослідженні приймали участь студенти НТУ «ХПІ» 200 студентів чотирьох курсів (1 курс – 50, 2 – 50, 3 – 50, 4 – 50), усіх факультетів.

Серед основних цінностей студенти виділяють: здоров'я батьків, співчуття і допомогу іншим людям і мати добре серце. Для більшості студентів має велике значення незалежність суджень, самостійності при вирішенні завдань духовно-морального характеру.

Оцінюючи рівень сформованості духовно-моральних цінностей у студентів різних курсів можна констатувати, що кількість студентів з високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей збільшується з кожним курсом, так на 1 курсі з високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей – 15% студентів, 2 – 18%, 3 – 27%, 4 – 58%, з низьким рівнем на першому курсі 51% студентів, 2 – 38%, 3 –26%, 4 – 11 %,. Отримані результати визначають ефективність розроблених педагогічних умов.

Проведене дослідження не вичерпує всіх актуальних аспектів проблеми, яка була визначена. У перспективі необхідно звернути увагу на подальше вивчення питань щодо розробки методик виявлення досконалості сформованості особистості, використання фізичної культури в формуванні окремих особистісних якостей (відповідальності, самостійності та інших).

Висновки.

1. Проблема формування морально-духовних цінностей є актуальною в Україні.

2. Поняття «духовно-моральні цінність» тлумачиться як будь-яке ідеальне явище, яке має значення для людини чи суспільства, заради якого вона діє, витрачає сили, час, гроші, здоров'я тощо, заради якого вона живе.

3. Досягаючи гармонії через фізичну культуру людина надає собі стійкість, надійність, впевненість, бере участь в суспільному житті та інше.

4. Педагогічні умови формування духовно-моральних цінностей на заняттях фізичного виховання – це чинники, що ефективно вплинуть на практичну організацію процесу формування духовно-моральних цінностей для студентів на заняттях фізичного виховання.

5. Для ефективної практичної реалізації процесу формування духовно-моральних цінностей у студентів на заняттях фізичного виховання було виокремлено наступні педагогічні умови:

• Викладач особистим прикладом сприяє вихованню духовно-моральних цінностей.

• На заняттях фізичного виховання викладач має включати до змісту компоненти, що сприяють формуванню мотивації та моральної свідомості.

• Система формування духовно-моральних цінностей повинна включати різноманітні активні форми, інноваційні методи та засоби.

• Організація заходів, які потребують застосування отриманих знань та вмінь. Кожний студент проявляє себе в фізкультурно спортивні діяльності, як особистість.

• В процесі фізичного виховання необхідно створення педагогічно комфортного виховного середовища.

6. Визначено рівень сформованості духовно моральних цінностей студентів НТУ «ХПІ» Кількість студентів з високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей збільшується з кожним курсом, так на 1 курсі з високим рівнем сформованості духовно-моральних цінностей – 15% студентів, 2 – 18%, 3 – 27%, 4 – 58%, з низьким рівнем на першому курсі 51% студентів, 2 – 38%, 3 – 26%, 4 – 11 %.

Список літератури: 1. *Артамонова Е.И.* Аксиологические детерминанты воспитания и профессионального образования / *Е.И. Артамонова* // Пути повышения качества воспитательной работы в образовательных учреждениях: материалы Международ. науч.-практ. конф., 19–20 сентября 2008 г. / отв. ред. *Л.К. Гребенкина, Е.М. Аджиева*. – Ряз.гос.ун-т. – Рязань, 2009. – 464 с. **2.** *Асташова Н.А.* Учитель: проблема выбора и формирование ценностей / *Н.А. Асташова*. – М. : Воронеж, Изд-во НПО "МОДЭК", 2000. – 271 с. **3.** *Бондаревская Е.В.* Воспитание как возрождение Гражданина, Человека, Культуры и Нравственности: Исходные посылки поиска подхода к воспитанию / *Е.В Бондаревская*. – Ростов-н/Д. : 1993. – С.17–24. **4.** *Бондаревская Е.В.* Ценностные основания личностно-ориентированного воспитания / *Е.В. Бондаревская* // Педагогика. – 1995. – № 4. – С.46. **5.** *Долженко В.А.* Культурологические основы педагогического знания / *В.А. Долженко* // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб.наук. пр. / Гол. ред. *Г.П. Шевченко*. – Вип. 1 (7). – Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2005. – С. 28–44. **6.** *Зинченко В.П.* Размышления о душе и ее воспитании / *В.П. Зинченко* // Вопросы философии. – 2002. – № 2. – С. 119–136. **7.** *Зязюн І.А.* Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. / *І.А. Зязюн*. – К. : МАУП, 2000. – 312 с. **8.** *Зязюн І.А.* Краса педагогічної дії / *І.А. Зязюн, Г.М. Сагач*. – К., 1997. – 302 с. **9.** *Каган М.С.* Философская теория ценностей / *М.С. Каган*. – СПб. : ТОО ТК "Петрополис", 1997. – 205 с. **10.** *Ніколайчук І.Ю.* Духовно-фізичний розвиток особистості / *І.Ю. Ніколайчук* // Ціннісні пріоритети освіти у XXI столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – С. 278–281. **11**. Психологичексие тесты / Под.ред *А.А. Карелина*; в 2 Т. – М. : ВЛАДОС, 2002. – Т.1. – С. 25.

References (transliterated): 1. Artamonova E.I. Aksiologicheskie determinantyi vospitaniya i professionalnogo obrazovaniya [Axiological determinants of upbringing and vocational education]. *Puti povyisheniya kachestva vospitatelnoy rabotyi v obrazovatelnyih uchrezhdeniyah: materialyi Mezhdunarod. nauch.-prakt. konf.*, 19–20 sentyabrya 2008. otv.red. L.K. Grebenkina, E.M. Adzhieva. Ryaz.gos.un-t. Ryazan, 2009. 464 p. **2.** Astashova N.A. *Uchitel: problema vyibora i formirovanie tsennostey* [Teacher: the problem of choice and the formation of values]. M., Voronezh, Izd-vo NPO "MODEK", 2000. 271 p. **3.** Bondarevskaya E.V. *Vospitanie kak vozrozhdenie Grazhdanina, Cheloveka, Kulturyi i Nravstvennosti: Ishodnyie posyilki poiska podhoda k vospitaniyu* [Education as a revival of a Citizen, a Person, Culture and Morality: Initial premises to the search for an approach to upbringing]. Rostov-n/D., 1993. pp.17–24. **4.** Bondarevskaya E.V. Tsennostnyie osnovaniya lichnostno-orientirovannogo vospitaniya [Valuable foundations of personality-oriented education]. *Pedagogika*, 1995, no. 4, pp. 46. **5.** Dolzhenko V.A. Kulturologicheskie osnovyi pedagogicheskogo znaniya [Culturological foundations of pedagogical knowledge]. *Duhovnist osobistosti: metodologiya, teoriya i praktika: zb.nauk. pr.* Lugansk, Vid-vo ShIdnoukr. nats. un-tu im. V. Dalya, 2005, no. 1 (7), pp. 28–44. **6.** Zinchenko V.P. Razmyishleniya o dushe i ee vospitanii [Reflections on the soul and its upbringing]. *Voprosyi filosofii*. 2002, no. 2, pp. 119–136. **7.** Zyazyun I. A. *PedagogIka dobra: Ideali i realiyi* [Pedagogy of good: ideals and realities]. K., MAUP, 2000. 312 p. **8.** Zyazyun I.A., Sagach G.M. *Krasa pedagogIchnoyi diyi* [The beauty of pedagogical action]. K., 1997. 302 p. **9.** Kagan M.S. *Filosofskaya teoriya tsennostey* [Philosophical theory of values]. SPb., TOO TK "Petropolis", 1997. 205 p. **10.** Nikolaychuk I.Yu. Dukhovno-fizychnyy rozvytok osobystosti [Spiritual and physical development of personality]. *Tsinnisni priorytety osvity u KhKhI stolitti: oriyentyry ta napryamky suchasnoyi osvity* [Valuable Education Priorities in the 21st Century: Landmarks and Directions of Modern Education]. Luhans'k, Al'ma-mater, 2005, pp. 278–281. **11.** *Psihologicheksie testy* [Psychological tests]. M., VLADOS, 2002, vol. 1, pp. 25.

Надійшла (received) 12.12.2017

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Формування духовно-моральних цінностей студентів на заняттях фізичного виховання / О. В. Юшко, Н. Ю. Борейко, Л. Л. Азаренкова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 85–90. – Бібліогр. : 11 назв. – ISSN 2227-6890.

Формирование духовно-нравственных ценностей студентов на занятиях физического воспитания / А. В. Юшко, Н. Ю. Борейко, Л. Л. Азаренкова // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 85–90. – Бібліогр. : 11 назв. – ISSN 2227-6890.

Formation of spiritual and moral values of students in the classes of physical education / O. V. Yushko, N. Y. Boreiko, L. L. Azarenkova // Bulletin of NTU "KhPI". Series : Actual problems of Ukrainian society development. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – No. 52 (1273). – P. 85–90. – Bibliogr. : 11. – ISSN 2227-6890.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Юшко Олексій Володимирович – кандидат педагогічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», завідувач кафедри фізичного виховання; тел.: (050)301–55–93; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Юшко Алексей Владимирович – кандидат педагогических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», заведующий кафедрой физического воспитания; тел.: (050)301–55–93; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Yushko Oleksiy Volodymyrovych – Candidate of Pedagogical Sciences, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Head of the Department of Physical Education; tel: (050)301–55–93; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Борейко Наталя Юріївна – кандидат педагогічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» доцент кафедри фізичного виховання; тел.: (067)72–65–111; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Борейко Наталья Юрьевна – кандидат педагогических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры физического воспитания; тел.: (067)72–65–111; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Boreyko Natalia Yuriivna – Candidate of Pedagogical Sciences, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Associate Professor of the Physical Education Department; tel.: (067)72–65–111; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Азаренкова Любов Леонідівна – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», викладач кафедри фізичного виховання; тел.: (068)11–86–071; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Азаренкова Любовь Леонидовна – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», преподаватель кафедры физического воспитания; тел.: (068)11–86–071; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

Azarenkova Lyubov Leonidovna – National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", teacher of the Department of Physical Education; tel.: (068)11–86–071; e-mail: hpi.fksport@gmail.com.

УДК 378:796.071.2

Л. В. ЗІНЧЕНКО

ПРІОРИТЕТИ СПОРТСМЕНА ПРИ ПЛАНУВАННІ ОСОБИСТОГО ЧАСУ

У статті обгрунтовано необхідність ефективного розподілу пріоритетів спортсмена задля структурування життя, часу, діяльності і, що є важливим, спрямування своєї енергії на досягнення поставлених цілей. Визначено та розкрито поняття «пріоритет», «ціль». Проведено дослідження в якому були визначені пріоритети студентів-спортсменів, а також як змінювались ці пріоритети з першого по шостий курси. Висвітлені підходи для розподілу пріоритетів при плануванні особистого часу.

Ключові слова: пріоритет, ціль, задачі, час, побудова, розподіл, спортсмени.

В статье обоснована необходимость эффективного распределения приоритетов спортсмена для структурирования жизни, времени, деятельности и направления своей энергии на достижение поставленных целей. Определены и раскрыты понятия «приоритет», «цель». Проведено исследование в котором были определены приоритеты студентов-спортсменов, а также как менялись эти приоритеты с первого по шестой курсы. Освещены подходы к распределению приоритетов при планировании личного времени.

Ключевые слова: приоритет, цель, задачи, время, построение, распределение, спортсмены.

The article substantiates the necessity of efficient distribution of the sportsmen's priorities for structuring life, time, activity and directing their energy to achieve the set purpose. The concepts "priority", "goal" are defined and disclosed. A study was conducted in which the priorities of student-sportsmen were determined, and also how these priorities changed from the first to the sixth courses. Approaches to prioritization in planning personal time are highlighted. To achieve this purpose, it was planned to conduct questionnaires and interviews. The research was attended by seventy students of boys and girls from the first to sixth year of specialty 017 "Physical Culture and Sport", National Technical University "KhPI". By knowing the priorities, you can optimize your activities, which ultimately helps in the successful achievement of the purpose. Thus, four methods were presented: the Eisenhower principle; Quadrant Stephen Cowie, "ABC" technique, as well as standardization of time by John Maxwell, which help in planning a personal time sportsmen. These techniques are designed to help a person to identify the importance and to meet his purpose in order to succeed in life. We must also remember that the highest priority should be life and love for one's neighbor.

Keywords: priority, purpose, tasks, time, construction, distribution, sportsmen.

Вступ. У сучасному світі люди бажають бути успішними, затребуваними, вміти управляти собою, своїм часом, силами, своєю енергією. Є люди, які досягають своїх цілей. Вони вміють керувати своїм життям і реалізуються у своїй сфері діяльності. Успішність в більшості залежить від людини, від власного вибору. Навчитися керувати собою, своїм життям цілком можливо, для цього просто необхідно навчиться правильно розподіляти пріоритети. Знаючи пріоритети, можна оптимізувати свою діяльність, що в решті решт допомагає в успішному досягненні поставлених цілей.

Якщо казати про спортсмена-студента, який навчається у вищому навчальному закладі, тренується, їздить на змагання і взагалі веде досить бурхливе життя, то йому вкрай необхідно уміти розподіляти пріоритети для того, щоб чітко бачити, куди треба направити або поширити потік своєї енергії на вирішення поставлених задач. Тому ця тема є актуальною і має важливе теоретичне і практичне значення. Дослідження проблеми пріоритетів спортсмена при плануванні особистого часу відсутні.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Багато сучасних науковців, які вивчають проблему фізичної культури і спорту, розглядають індивідуальні особливості спортсмена з точки зору педагогіки, психології, філософії та інших наук серед них слід назвати таких, як Н.Ю. Борейко, А.О. Тіняков, Т.Д. Арабаджи, Ж.Л. Козіна, С.С. Єрмаков, О.Ю. Ажиппо та інші.

Метою дослідження є аналіз та надання рекомендацій для розподілу пріоритетів спортсмена при плануванні особистого часу. Для реалізації мети були поставлені наступні завдання:

1) проаналізувати складові пріоритетів;

2) дослідити розподіл пріоритетів спортсменів при плануванні особистого часу;

3) надати рекомендації для розподілу пріоритетів спортсмена при плануванні особистого часу.

Матеріали і результати дослідження. В наш час дуже складно розставляти пріоритети, тому що кількість можливостей вражає. Люди бачать десятки можливостей і при цьому не можуть зосередитися на суттєвих цілях. Тому навчитися правильно розставляти пріоритети вкрай важливо, це впливає на нашу долю і успіх в житті.

В житті кожного студента-спортсмена настає період, коли з'являється велика кількість важливих справ різного характеру. Буття людини складається з декількох важливих сфер, вони можуть змінюватись,

© Л. В. Зінченко, 2017